

wereldverkenning

De kinderen hebben de gelegenheid om alles wat ze zien, horen, vinden en krijgen in de kring in te brengen. Kleine gebeurtenissen, spel, werk van volwassenen en kinderen, het gezinsleven, de natuur in de seizoenen, de winkels en bedrijven in het dorp of de wijk ...

het zijn aanknopingspunten voor het verkennen van de wereld. Door er over te vertellen, door er over te schrijven, er met elkaar over te praten en te vergelijken, denken kinderen na over hun eigen wereld. Gesprekken zijn aanleiding tot het doen van gericht onderzoek. Het komt regelmatig voor dat de groep niet precies weet hoe iets in elkaar zit. Dat leidt tot vragen als: Hoeveel kiezen hebben we nou precies? Is de cavia een nachtdier? Waarom is de lucht blauw? Komen onze huizen onder water? ...

De wereld waar we het over hebben is niet de (vereenvoudigde) wereld van de schoolboeken, maar de wereld zoals de kinderen er zelf tegenaan kijken. Freinetwerkers willen dat de leerlingen op onderzoek gaan en dingen zelf uitdenken. Het gaat om de dingen van alledag uit de directe omgeving. Het dwingt om over de eigen situatie na te denken. Gewone dingen worden soms ineens ongewoon. Door te proberen, te proeven, te voelen, te horen, te ruiken, te experimenteren, te vergelijken en door daarover te vertellen en er met elkaar over te praten, leren kinderen zichzelf, de ander en hun omringende wereld kennen. Wat je zelf doet en ontdekt, onthoud je beter. Ze maken iedere keer weer mee dat de betrokkenheid groot is, dat kinderen in hun drang naar kennis veel willen. Het uitzoeken is telkens een soort avontuur met kans op verdwalen, maar ook op ontdekkingen en onverwachte mogelijkheden en wendingen. Leerlingen laten zien dat ze vaak heel goed weten hoe ze het aan moeten pakken. Al doende krijgen de kinderen meer greep op wat er aan de hand is en waar de plaats is van leerlingen, leerkrachten en ouders in deze dingen.

Het proces van een onderzoek verloopt doorgaans in vijf stappen:

Een heldere vraagstelling, het zoeken en verzamelen van informatie, de gevonden informatie ordenen, het uitwerken daarvan en het presenteren van het antwoord aan de groep.

Vier- en vijfjarige leerlingen praten veel en kort over hun eigen ervaringen. Wanneer juf dat op een goede manier begeleidt, zal hun de wereld groter worden. Thema's/projecten die in de kring uit de gesprekken ontstaan worden in de onderbouw vaker met de hele groep uitgevoerd. Naar aanleiding van de reacties en betrokkenheid overlegt de leerkracht met de groep over de keuze van het thema waar ze aan zullen werken.

De leerkracht helpt in alle fasen gericht, dat begint al in de kring. Welke onderwerpen pakt ze op, waar wil ze verduidelijking en wat laat ze lopen? Ze laat zich inspireren door de leerlingen en wekt verwondering en nieuwsgierigheid. Het waarom van het onderzoek, de keuze van het onderwerp, de formulering van de onderzoeksvraag in de kring zijn wezenlijk. De leerkracht brengt daarbij een verbinding tot stand tussen wat leerlingen boeit en de werkdoelen van de school. Juf is gespitst op mogelijkheden om verder aan het werk te gaan met toneel, muziek, een onderzoek ... , bij welk onderwerp wordt een groot gedeelte van de groep enthousiast, waar zitten uitdagingen? Bij het opstellen van de onderzoeksvragen let ze op nauwkeu-

righeid, haalbaarheid en zorgt voor diepgang in het onderzoek (aangepast aan de kinderen die met de vragen aan de slag gaan). Per situatie bekijkt ze welke verschillen er tussen kinderen zijn, welke vragen er zijn en wat ze ermee wil doen. Onderwerpen, werkvormen, organisatie en interventies past ze aan de omstandigheden aan. Het gaat om het leren samenwerken in steeds wisselende groepjes. De leerkracht begeleidt de groepen die bezig zijn met het vinden van informatie, ze zoekt soms mee naar informatie. Ze helpt mee bij het maken en bijstellen van de plannen, en het bespreken van onderzoeksstrategieën. Door vragen te stellen, hardop meedenken en feedback te geven, maakt ze kinderen deelgenoot van haar overwegingen en stimuleert ze hun denkproces. De leerkracht weet wat er is afgesproken en let er op dat deze afspraken worden uitgevoerd.

Als er na enige tijd niets terugkomt kan ze dit met het groepje of in de kring bespreken. De klas denkt dan mee, hoe er verder kan worden gewerkt. Kinderen leren daarbij steeds denken in mogelijkheden en oplossingen.

Leerlingen leren keuzes te maken uit de steeds groeiende hoeveelheid informatie die op hen afkomt. Veel informatie is in moeilijk Nederlands of in het Engels. Een overvloed aan informatie kan demotiverend zijn. Het selecteren van informatie en dit goed kunnen ordenen zijn belangrijke vaardigheden die al doende en in overleg worden ontwikkeld.

Om zelfstandig aan de slag te gaan zijn vaardigheden nodig als afspraken nakomen, alfabetiseren, apparatuur kunnen bedienen, enquêteren, interviewen. Kinderen groeien op met nieuwe mogelijkheden. Ze gaan met internet, mobiele telefoon en windows vaak functioneler om dan leerkrachten. Leerlingen raken al doende vertrouwd met leerstrategieën, zoeksystemen en allerlei schriftelijke bronnen en naslagwerken, met manieren van lezen. Begrijpend lezen is nu lezen omdat je graag wilt weten wat er staat, omdat je nieuwsgierig bent. Dit is hét moment om het over de leesstrategie te hebben. Ze leren samenvatten en verslagleggen. Computers spelen bij informatie, verslaglegging en presentatie een steeds centralere rol. Bij al dit werk zijn wereldverkenning en taal moeilijk te scheiden.

De school is geen eiland in de wijk of het dorp. Bij het doen van onderzoek komen ze situaties tegen, waar ze zelf wat aan kunnen doen. Ze ervaren dat ze zaken kunnen beïnvloeden. Brieven schrijven, telefoneren, mailen ... over heel veel dingen valt te praten.

Wat de kinderen hebben uitgezocht komt ook weer terug in de groep. Er zijn presentaties, muurkranten, collages, albums, tentoonstellingen, verhalen ... de verslaggeving en het onderzoek worden besproken. De antwoorden op de vragen worden ingepast in al aanwezige kennis. De

reflectie gaat over de samenwerking, het gevonden antwoord en de manier van presenteren. Hoe is het gegaan en wat kunnen ze een volgende keer anders doen.

Literatuur Wereldverkenning

Bakermans, Jan / Jeroen Tans, *Een wereld om te verkennen*, Enschede 1994 (SLO).
Deze module in het kader van de nascholing gaat over wereldverkenning in een freinetschool. Veel voorbeelden, veel praktijkgerichte adviezen, maar ook achtergrondinformatie.

Baptiste, R: *Haal een museum in school*. Zwijssen 1995

Donkersloot, M.: *De zaakvakken*. Uitgave: de Freinetwinkel. Amsterdam.

Donkersloot, M en Smit, J.P.: *Toen gingen mijn handen drijven*. Uitgave: de Freinetwinkel, Amsterdam 1973.
Beschrijving van de achtergronden en praktijk van het zaakvakonderwijs in freinetgroepen met jonge kinderen.

Faassen, Henk van: *Nieuwsgierig naar onze natuur*. Uitgave SKVA 1991
Werken met gedichten in het natuuronderwijs.

Nicolai, Jimke, *Kennis en werkstukken maken met internet*, Valthe 2003 (De Reeks 4).
In dit boekje onderzoekt de schrijver een stukje van een krachtige leeromgeving: Het werken aan werkstukken, het zoeken naar informatie op internet en het plaatsen van werk op het internet.

Natuurlijk doen! Delft 1984.

Laat aan de hand van voorbeelden zien, wat verstaan wordt onder "natuurlijk leren" en "experimenteel vrij onderzoek", één van de voornaamste uitgangspunten van de pedagogie van Freinet.

Onderzoekkaarten. Freinetbeweging Vlaanderen, 1985.
220 fiches met tips voor onderzoekjes die kinderen in de basisschool kunnen uitvoeren.

Stegeman, H.: *Natuuronderwijs in 5-stappen*. In: 'Grabbelton' (SLO), 83/1.

Werkgroep NME, *Uitgebroed door ons allemaal*, Themanummer van tijdschrift *In Beweging* van De Freinetbeweging, Breugel 1998.

Inspirerende praktijkbeschrijvingen van de zoektocht van zeven freinetscholen naar betekenisvolle vormen voor natuur- en milieu educatie en techniek.

Wilders, Anke e.a., *Ik weet waarom mijn vader naar hier is gekomen*. Stichting Tilt, Nijmegen 1982.

Uitgebreide beschrijving van de positie en ervaringen van arbeiderskinderen en buitenlandse kinderen in freinetgroepen.

